

Úlohy a funkcie účtovníctva v podnikaní

Tasks and functions of accounting in entrepreneurship

Žofia Hacherová – Alexandra Ferenczi-Vaňová

Summary

Act on accounting creates legislative framework for integrity, conclusive evidence and correctness of information about the course and results of entrepreneurship. Dynamics of business, social and economic changes, also changes in taxation have a direct impact on content and methods of accounting in legislature. Application of the current national Act on accounting expresses the principles of international accounting legislature and reflects the specialities of Slovak business environment. Meeting the content and methods in accounting of entrepreneurs, accounting information is the primary source in management and decision making of companies and these information have relevant knowledge-based ability for external users.

Key words

Financial accounting, statement of finances, principles of accounting, accounting harmonization, tax system

Úvod

Priebeh a výsledky podnikateľskej činnosti sú v značnej miere závislé od požadovaného množstva informácií. Obsahová stránka a kvalitatívne znaky informácií sú predpokladom účinnosti a efektívnosti rozhodovacích a riadiacich procesov podnikateľského subjektu. Účtovníctvo tvorí základ podnikového informačného systému. Aplikácia zákonom ustanoveného predmetu účtovníctva a následných legislatívnych opatrení zabezpečuje relevantné a preukázateľné informácie vyjadrujúce verné zobrazenie majetkovej, finančnej a výnosovej situácie podnikateľa. Aj keď je účtovníctvo relatívne samostatný informačný systém, účtovné záznamy musia dokumentovať ustanovenia ostatnej platnej legislatívy. Súčasná regulácia národného účtovného systému je obsahovo i metodicky kompatibilná s občianskym a obchodným právom, zákonnou úpravou sociálneho a zdravotného poistenia a sústavou daňovej legislatívy. Novelizácii legislatívy a jej uplatňovaniu v podnikateľskom prostredí venujú pozornosť Bojňanský, J.- Hulík, R.- Pribilovičová, I.(2004). Spoločné znaky a prípustné osobitosti zosúladovania národného účtovníctva s Medzinárodnými účtovnými štandardami (IAS/IFRS) hodnotí Vaňová, A. (2002), Pataky, J. (2003), Bandlerová, A. - Hercegová, K. (2004). Význam a použiteľnosť syntetických výstupov individuálnej účtovnej závierky pri hodnotení faktorov výkonnosti a dôchodkovosti v podnikoch poľnohospodárskej prvovýroby predkladajú Bielik, P. - Gurčík, Ľ. – Gajdoš, I. (2003), Hacherová, Ž. – Szovics, P. (2006). Varcholová, T. - Kriško, H. (2005) zvyrazňujú využívanie účtovných informácií pri hodnotení výkonnosti podnikov.

Materiál a metódy

Informácie finančného účtovníctva a účtovného výkazníctva tvoria významný informačný materiál pre podnikateľa i externých používateľov. Je to hlavne prezentácia informácií účtovnej závierky, ktorá poskytuje obraz o majetkovej, finančnej a výnosovej situácii podnikateľského subjektu. Globalizačné procesy umožňujúce pohyb kapitálu, tovaru a pracovnej sily vytvárajú tlak na zosúladenie vecnej stránky účtovníctva, osobitne účtovnej závierky s Medzinárodnými účtovnými štandardami – Medzinárodnými štandardami finančného výkazníctva (IAS/IFRS). Uvedené prístupy ustanovuje aj súčasná zákonná úprava

slovenského účtovníctva, ktorá obsahuje princípy európskeho i medzinárodného účtovného práva. Zvýraznené sú kvalitatívne znaky výstupných informácií, aby boli pre používateľov zrozumiteľné, preukázateľné a porovnateľné.

Príspevok prezentuje účtovné zásady vo väzbe na zabezpečenie pravdivého vyjadrenia priebehu a výsledkov podnikateľskej činnosti. Zároveň poukazuje na povinnosti účtovných jednotiek preukázať v účtovných záznamoch ustanovené povinnosti vyplývajúce z ostatných právnych noriem, osobitne daňových zákonov.

Výsledky a diskusia

Správnosť, úplnosť, preukázateľnosť, zrozumiteľnosť a trvalosť účtovných záznamov sú základné zásady vedenia bežného účtovníctva i vyjadrenia súhrných údajov účtovnej závierky. Vecnú stránku uvedeného pojmotvorného aparátu ustanovuje z.č. 431/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov zákon o účtovníctve.

Syntetickú prezentáciu obsahu predmetných zásad možno vyjadriť nasledovne:

- **úplnosť** účtovníctva je zabezpečená vtedy, keď účtovné záznamy vyjadrujú všetky účtovné prípady týkajúce sa bežného účtovného obdobia,
- **správnosť** účtovných záznamov účtovná jednotka vyjadruje dodržaním všetkých ustanovení zákona o účtovníctve, následných vykonávacích opatrení v obsahovej väzbe na platnosť ostatných legislatívnych predpisov,
- **preukázateľnosť** účtovníctva dokumentuje základný princíp uskutočnenia účtovných prípadov, t. j. zásadu dokladovosti a uskutočnenia inventarizácie majetku, záväzkov a vlastného imania.

Pravdivé zobrazenie predmetu účtovníctva vyjadrujúce majetkovú, finančnú a dôchodkovú situáciu podniku okrem uvedených záväzne ustanovených zásad musí spĺňať aj nadväznú zásadu:

- **nepretržitosť trvania podniku** vyjadruje princíp, že od dňa zostavenia riadnej účtovnej závierky, minimálne 12 mesiacov nenastávajú skutočnosti, ktoré by obmedzovali, resp. zabraňovali činnosti účtovnej jednotky,
- **stálosť metód** je založená na princípe pravdivého zobrazenia predmetu účtovníctva,
- **akruálny princíp** vyjadrujúci základný princíp podvojného účtovníctva. Výsledok hospodárenia je rozdielom medzi celkovými výnosmi a nákladmi za dané účtovné obdobie a nie rozdielom príjmov a výdavkov za toto obdobie. Náklady a výnosy musia byť zaúčtované v tom období, s ktorým vecne a časovo súvisia,
- **zásada vecného a časového priradenia nákladov a výnosov** – náklady vynaložené na príslušné výnosy musia byť priradené k týmto výnosom v účtovnom období, keď boli uznané výnosy,
- **zásada nadväznosti účtovných období** vyjadruje zásadu, že konečné zostatky účtov aktív a pasív na konci účtovného obdobia sa musia rovnať ich začiatovým stavom na začiatku účtovného obdobia.

Uplatňovanie ustanovených zásad v účtovníctve je počas účtovného obdobia i pri riadnej účtovnej závierke na konci účtovného obdobia. Pravdivosť zobrazenia vecnej stránky účtovníctva podmieňujú základné kvalitatívne znaky všetkých účtovných záznamov.

Sú to najmä:

Relevantnosť informácií, ktorá v značnej miere ovplyvňuje najmä externých používateľov. Vynechanie alebo chybné uvedenie môže ovplyvniť rozhodovanie používateľov. S touto zásadou priamo súvisí zásada významnosti.

Spoločnosť informácií predpokladá skutočnosť, že účtovné informácie neobsahujú závažné chyby, úplne a verne zobrazujú skutočnosť, sú neutrálne.

Zrozumiteľnosť informácií vyjadruje ich „čitateľnosť“ pre potreby rozhodovania používateľov. Informácie majú jednotlivo i v súvislostiach spoľahlivo a jednoznačne určiť obsah účtovných prípadov, vo väzbe na účtovné zásady a použité účtovné metódy.

Porovnateľnosť účtovných informácií predstavuje komparáciu účtovnej závierky s účtovnými závierkami minulých účtovných období a účtovnými závierkami iných podnikov. Je to významná charakteristika pre manažerov podniku ale aj externých používateľov. Vyjadruje trendy a vývoj v oblasti majetku, kapitálu a výnosovej situácii. Informácie z riadnej účtovnej závierky sú vstupným faktografickým materiálom pre finančnú analýzu podniku, informačným zdrojom pre komerčné banky pri finančnom hodnotení bonity klientov apod.

Účtovníctvo je nezastupiteľnou súčasťou podnikového informačného systému. Záonné ustanovenia pre oceňovanie majetku a záväzkov k dňu uskutočnenia účtovného prípadu i ku dňu zostavenia účtovnej závierky sú podporným opatrením vypovedacej schopnosti účtovných záznamov za účtovnú jednotku ako celok. Okrem syntetických informácií z finančného účtovníctva, sú pre potreby podnikového manažmentu významné informačné zdroje prameniace z vnútroorganizačného – nákladového a manažérskeho účtovníctva. Rozsah, obsah i forma vedenia tohoto okruhu účtovníctva je vnútropodnikovou záležitosťou každej účtovnej jednotky.

Pri hodnotovom vyjadrení majetkovej a finančnej štruktúry podniku a uskutočnených procesoch v podniku plní účtovníctvo viacero funkcií. Sú to najmä:

dokumentačná funkcia – v peňažnom a naturálnom vyjadrení zaznamenané účtovné prípady v priebehu i na konci účtovného obdobia,

informačná funkcia – vyjadrenie informácií pre podnik i externých záujemcov a používateľov,

kontrolná funkcia – metodickými prostriedkami zabezpečovaná v samotnom systéme účtovníctva a z nej prameniaca kontrola rentabilnosti a hospodárnosti priebehu a výsledkov podnikania.

Súhrn

Záonne ustanovený predmet účtovníctva vytvára legislatívny rámec pre úplnosť, preukázateľnosť a správnosť informácií o priebehu a výsledkoch podnikania. Dynamika obchodných, spoločensko-ekonomických, sociálnych a daňových zmien má následne konkrétny výraz v novelizácii obsahu a metodiky účtovníctva. Aplikácia súčasnej národnej zákonnej úpravy účtovníctva vyjadruje zásady a princípy medzinárodnej právnej úpravy účtovníctva, zohľadňuje osobitosti slovenského podnikateľského prostredia. Pri dodržaní ustanoveného obsahu a metód v účtovníctve podnikateľov, sú účtovné informácie primárnym informačným zdrojom v rozhodovaní a riadení podnikov, majú relevantnú vypovedaciu schopnosť pre externých používateľov.

Kľúčové slová

Finančné účtovníctvo, účtovná závierka, zásady účtovníctva, harmonizácia účtovníctva, daňová sústava

Literatúra

Bandlerová, A. – Hercegová, K.: Harmonizácia slovenského účtovníctva po vstupe do EÚ. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie „Európske financie“. Zborník na CD. Banská Bystrica. UMB. 2004. ISBN 80-8055-968-6

Bielik, P. – Gurčík, L. – Gajdoš, I.: Faktory výkonnosti a dôchodkovosti poľnohospodárskych podnikov v Slovenskej republike. SPU v Nitre, 2004. S. 215. ISBN 80-8069-220-3

Bojňanský, J. – Pribilovičová, I. – Hulík, R.: Vlastné imanie a jeho prezentácia v účtovnej závierke. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Obchod, akosť a financie v podnikoch – determinanty konkurencieschopnosti III“. Zborník na CD. Praha, 2004. ISBN 80-213-1048-0

Hacherová, Ž. – Szovics, P.: Trends and factor assets and capital in enterprises of primary agricultural production. (Trendy a faktory majetku a kapitálu v podnikoch poľnohospodárskej prvovýroby). In: Zemědělská ekonomika, 52, 2006 (8), s. 379 - 384. ISSN 0139-570X

Pataky, J.: K uplatňovaniu medzinárodného účtovného štandardu IAS-14 na Slovensku. In: Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie „Kvantitatívne metódy v ekonómii – kompatibilita metodológie a praxe s podmienkami EÚ“. EU Bratislava. 2003. ISBN 80-225-1761-5

Varcholová, T. – Kriško, H.: Využitie účtovných informácií pri hodnotení výkonnosti podnikov. In: Acta oeconomica cassoviensia A 9. Ekonomická univerzita v Bratislave, PHF so sídlom v Košiciach. 2005. s. 242-250. ISBN 88-225-2038-1

Adresa autora:

doc. Ing. Žofia Hacherová, PhD., Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre,
Fakulta ekonomiky a manažmentu, Katedra účtovníctva
a financií, tr. A. Hlinku č. 2, 949 76 Nitra.

e-mail: Zofia.Hacherova@uniag.sk

: 037/6414 157

Oponent: doc.Ing. Jozef Bojňanský, PhD.